

e-ISSN: 2630-6417

International Journal Of
Social, Humanities And
Administrative Sciences
(JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 52
Year: 2022 MAY
Pp: 686-692

Arrival
27 March 2022
Published
30 May 2022

Article ID
62212
Article Serial Number
6

DOI NUMBER
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.62212>

How to Cite This Article
Matoğlu, M. Ve Yıldırım, B.
(2022). "Sivas'ta Mülteci
Eğitimi: Öğretmen Güçlükleri
ve Çözüm Yolları", Journal Of
Social, Humanities and
Administrative Sciences,
8(52):686-692

International Journal Of Social,
Humanities And Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.
This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

Sivas'ta Mülteci Eğitimi: Öğretmen Güçlükleri ve Çözüm Yolları

Refugee Education in Sivas: Teacher Difficulties and Solutions

Memet MATOĞLU Burak YILDIRIM

Sivas Bilim Ve Sanat Merkezi, Sivas, Türkiye
Öğretmen Sivas Buruciye Bilim ve Sanat Merkezi, Sivas, Türkiye

ÖZET

Bu araştırma, Sivas ilinde ilköğretim düzeyinde eğitim veren branş veya sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerle eğitim-öğretim sürecinde, sürecin en belirleyici parçalarından birisi olarak, yaşadıkları zorlukları belirlemek ve çözüm önerilerini almak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Böylelikle ileride mülteci veya sığınmacı çocuklara dair eğitim öğretim çalışmaları bağlamında daha kapsamlı bir hale getirilerek yapılacak çalışmalara temel teşkil etmesi beklenmektedir. Ülkemizin tamamında yaşanan ve güncel bir eğitim problemi olarak karşımıza çıkan bu sorunların toplum dokusuna uyumlu bir şekilde ortadan kaldırılmasına katkı sağlaması öncelikli olarak hedeflenmektedir. Araştırmanın verileri uzman görüşleri alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler, ikinci bölümde mülteci öğrencilerin özelliklerine (göç nedenleri, ailelerinin ekonomik durumları, ailelerinin ilgi düzeyleri, Türkçeyi kullanma düzeyi) ilişkin sorular, üçüncü bölümde ise öğrenme ve öğretme süreçlerinde mülteci öğrencilerle yaşanan sorunlara ve çözümlere ilişkin sorular yer almaktadır. Formun analiz edilmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Mülteci öğrenci okutan öğretmenlerin Sivas ili ölçeğinde yaşadıkları eğitim süreci ile ilgili sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymaya çalıştığımız bu çalışmada karşılaşılan en temel sorunların dil problemi, kültürel uyum problemleri ve öğretmenlere yönelik eğitim çalışmalarındaki yetersizlik olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle de ülke olarak üstlendiğimiz, çok çeşitli milletlerden mülteci çocuklarının eğitimi konusunda karşımıza çıkan temel sorunların başında gelen öğretmenlerimizin yaşadığı problemlerin ele alınması ve çözüm yollarının aranması hedeflenmektedir. Mülteci öğrencilere eğitim veren öğretmenlere daha kapsamlı ve yaygın hizmet içi eğitim verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, üniversitelerin, enstitülerin ve diğer yükseköğretim kapsamındaki kurumların da konu dâhilinde öğretmenler için eğitici seminer programları düzenlemeleri sorunların ortadan kalkmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Toplum, savaş, göç, eğitim, mülteci, öğretmen

ABSTRACT

This research was carried out with the aim of determining the difficulties experienced by the branch or classroom teachers teaching at primary education level in Sivas province, as one of the most decisive parts of the education-teaching process with refugee students, and to get solution suggestions. Thus, it is expected that it will form the basis of studies to be carried out by making it more comprehensive in the context of education and training studies on refugee or asylum-seeking children in the future. It is primarily aimed to contribute to the elimination of these problems, which are encountered as a current education problem throughout our country, in harmony with the social fabric. The data of the research were collected with a semi-structured interview form prepared by taking expert opinions. The semi-structured interview form consists of three parts. In the first part, personal information about the participants, in the second part there are questions about the characteristics of refugee students (reasons for migration, their families' economic conditions, their family's interest levels, the level of using Turkish), and in the third part, questions about the problems and solutions experienced with refugee students during the learning and teaching processes. Descriptive analysis technique was used in the analysis of the form. In this research, in which we tried to reveal the problems and solution suggestions of the teachers who teach refugee students in the scale of Sivas province, it was determined that the most basic problems encountered were language problems, cultural adaptation problems and inadequacy in training studies for teachers. For this reason, it is aimed to address the problems experienced by our teachers, which is one of the main problems we have undertaken as a country, and to find solutions to the education of refugee children from various nationalities. It is recommended that more comprehensive and widespread in-service training be given to teachers who teach refugee students. In addition, it is thought that universities, institutes and other higher education institutions organizing educational seminar programs for teachers within the scope of the subject will help to eliminate the problems.

Keywords: Society, war, migration, education, refugee, teacher

1. GİRİŞ

Son yıllarda çok sayıda mülteci, yaşamını devam ettirmek üzere ülkemize sığınmıştır. Bu insanların çoğu ülkesindeki yaşam koşullarının iyileşeceği günü ülkemizde beklemektedir ve bu koşulların ne zaman iyileşeceğini kestirmek güçtür. Bu süreçte mülteciler, elbette tüm insani durumlarını da ülkemizde sürdürmektedirler. Bunlardan en önemlisi elbette çocukların eğitimi konusudur. İşte bu çalışmada ülke olarak üstlendiğimiz, çok çeşitli milletlerden mülteci çocuklarının eğitimi konusunda karşımıza çıkan temel sorunların başında gelen öğretmenlerimizin yaşadığı problemlerin ele alınması ve çözüm yollarının aranması hedeflenmektedir. Bu konuda daha önce yapılan çalışmaların öğrenci temelli olduğu, yalnızca bir çalışmada öğretmenlerin yer aldığı (Erdem, 2017) görülmektedir. Bu çalışmamızda ise mülteci öğrenci okutan öğretmenlerin sorunları temel alınmıştır. Bu nedenle konuya dair bazı kavramları biraz daha yakından tanımakta fayda olduğu düşünülmektedir.

1.1. Amaç

Bu araştırma Sivas ilinde ilköğretim düzeyindeki mülteci öğrencilere eğitim veren ilkökul ve ortaokul öğretmenlerini kapsamakta ve öğretmenlerin yaşadıkları sorunları sosyolojik tabanda incelemeyi ve çözüm önerileri getirmeyi amaçlamaktadır.

2. GÖÇ

Göç, bireylerin veya insan gruplarının çeşitli sebeplerden dolayı bir yerden başka bir yere geçici veya sürekli olarak taşınmasıdır(Hagen-Zanker, 2008, akt. Erdem,2017). Göç olgusu, insanların daha iyi bir hayat sürdürme mücadelesinde önemli bir yere sahiptir(Aksoy,2012). Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, insanların, kurumların, malların, hizmetlerin ve sermayenin ülkelerin sınırlarını aşacak biçimde dolaşımına olanak sağlamaktadır. Göç, kısaca, ekonomik, toplumsal veya siyasi nedenlerle insanların bireysel ya da kitlesel olarak yer değiştirme eylemi olarak tanımlanmaktadır(Şahin, 2001: 59, akt. Tunç,2015).

3. MÜLTECİLİK KAVRAMI

Mültecilik, zorunlu göç olarak değerlendirilip insanların farklı nedenlerden kendi ülkelerinde baskı görmeleri ve ülkelerini terk ederek başka ülkelere sığınmak zorunda kaldıkları bir olgudur(Kömürcü ve diğ. , 2011, akt. Yıldız, Ünlü ve Sezer,2014).

Mülteci ve sığınmacılara göçmen denilse de sığınmacı veya göçmen olmak her insan için mümkün değildir. Göçmen, daha iyi bir yaşam seçeneği için gönüllü olarak ikamet ettiği ülkeyi terk eden kişi iken, mülteci ise ülkesini mecburi sebeplerle terk eden kişi olarak görülmektedir. Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesine göre mülteci, “ırkı, dini, milliyeti, sosyal mebsubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle eziyet göreceği korkusunu yaşayan ve bu sebeple ülkesini terkederek kişidir. Sığınmacılar ise ülkelerini terk etmiş ancak mülteci başvurusu alınsa da henüz onaylanmamış kişilerdir (Ünal, 2014).

3.1. Türkiye ve Mülteciler

Günümüz Türkiye’sinin biçimlenmesine ve yapı taşlarının oluşmasına, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan ve büyük çapta Anadolu’nun etnik değişimine neden olan göç dalgaları önemli rol oynamıştır. 1850’li yıllarda Kırım Tatarlarıyla başlayan göç dalgalarını, sonrasında Gürcü ve Çerkezler başta olmak üzere Dağistanlılar, Çeçenler, Lazlar gibi Kafkaslar’ da yaşayan halklarla birlikte göç hareketleri devam etmiştir. Kuzeyden alınan bu göçlerin yanı sıra diğer bir önemli göç dalgasını ise bu topraklara yüzlerce yıl önce yerleşmiş Türklerle beraber, bu bölgede yaşayan Arnavut, Boşnak, Pomak vb. diğer halklar oluşturmuştur(İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi).

Mülteci hukuku ve ilgili kavramlar, Türkiye için her zaman gündemde olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu’ndan bu yana, kitlesel nüfus hareketleri bünyesinde yerinden edilmiş insanların Anadolu topraklarına sığındıkları görülmektedir. Geçtiğimiz yüzyılda Türkiye, Doğu ülkelerinden refah seviyesi yüksek olan Batı Avrupa ülkelerine doğru göç hareketleri için geçiş ülkesi konumuna gelmiştir(Ergüven-Özturanlı, 2013). Bu durumun sebebi göç etmek için refah seviyesi yüksek ülkeleri tercih eden göçmenlerin önünde Türkiye’nin coğrafi açıdan Afrika, Asya ve Avrupa arasında bir köprü görevi üstlenmesi şeklinde ifade edilebilir.

Son 10 yılda ülkemiz Irak, Suriye, Sudan ve Afganistan gibi bölgelerden siyasi sıkıntılar ve terörizm gibi sebeplerden ötürü zorunlu göç hareketlerine maruz kalmıştır. Ülkemizdeki mültecilerin sayısı BMMYK’nin (Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği) Kasım 2019 istatistiklerine göre 3,6 milyon Suriyeli, 170 bin Afgan, 142 bin Iraklı, 39 bin İranlı, 5 bin 700 Somalili ve 11 bin 700 de diğer uyruklu olmak üzere toplam 4 milyon olarak belirtilmiştir(Türkiye Göç İdaresi, 2019).

3.2. Mültecilerin Eğitim Hakkı

Temel insan hakları, “insanın sırf insan olması nedeniyle ve insanca bir yaşam için sahip olduğu haklar”dır. Temel insan haklarının ilk sıralarında yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, özel hayatın ve haberleşmenin gizliliği hakkı, konut dokunulmazlığı hakkı, mülkiyet hakkı, seçme ve seçilme hakkı ve eğitim hakkı gelmektedir. Sönmez(2015) e göre *Eğitim, bir kültürlenme süreci veya kültürel değerleri bireye kazandırma sürecidir.(Akt. Yavuz-Mızrak, 2016). Atalay(1998)’da eğitimin, bireye ve devlete bir takım sorumluluklar yükleyen bir hak olduğu gerçeğinin uzun ve sıkıntılı bir mücadeleden sonra kabul edildiğini belirtmiştir.(Akt. Okçu,2007). İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi’nin 26. Maddesi bu konuyu “Her şahsın öğrenim hakkı vardır. Öğrenim hiç olmazsa ilk ve temel safhalarında parasızdır. İlköğretim mecburidir. Teknik ve mesleki öğretimden herkes istifade edebilmelidir. Yükseköğretim, liyakatlerine göre herkese tam eşitlikle açık olmalıdır.” şeklinde açıklar. Ayrıca ülkemizin Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (UESKHS) ve Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca, yetkisi altındaki tüm yerlerde çocukların eğitim hakkını garanti altına alma yükümlülüğü söz konusudur. Bu*

yükümlülük, Türkiye'deki bütün çocuklara, mülteci, sığınmacı ya da başka herhangi bir yasal statüye dayanan herhangi bir ayrımcılık yapmaksızın ücretsiz ve zorunlu ilköğretim eğitiminin verilmesini de kapsamaktadır(Öztürk,2018). 23 Eylül 2014 tarihinde 2014/21 sayılı Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri başlıklı genelge ile mülteci çocuklara sunulacak eğitim hizmetleri güvence altına alınmıştır(Kağnıcı,2017). *Tüm çabalara rağmen Mülteci çocukların eğitimlerine ilişkin bazı sorunlar devam etmektedir. Mülteci öğrencilerin okula taşıdıkları özel zorluklarla ve gereksinimlerle başa çıkmak durumunda olan öğretmenler mülteci öğrenciler ile nasıl iletişim kuracaklarını ve nasıl davranacaklarını bilememektedirler(Karaca ve Doğan, 2014 , akt. Erdem, 2017).* Geçici Eğitim Merkezleri dışındaki devlet okullarının bu öğrencilere uygun, ayrı bir eğitim programına sahip olmaması, kayıt ve denklik sorunları, diğer öğrencilerin, özellikle de velilerin Suriyeli öğrencilerin okullara kayıt yaptırması konusundaki isteksizliği ve öğretmenlerin sorunlarla baş etmek konusunda yeterli donanımına sahip olmaması temel sorunlardandır(İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi, 2015;Tunç, 2015,akt. Erdem, 2017).

4. YÖNTEM

4.1. Araştırma Deseni

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımından olgubilim çalışması desenine göre tasarlanmıştır. Verilerin elde edilmesinde uzman görüşleri alınarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin betimsel analizini kapsar(Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yarı yapılandırılmış görüşme ise, ilgili alanda derinlemesine araştırma yapmayı sağlar(Büyüköztürk ve Diğerleri, 2016).

4.2. Çalışma Grubu

Olgubilim çalışmasında katılımcıların olguya ilişkin deneyimlerinin olması önemli olduğundan araştırmanın verileri mülteci çocukların devam ettiği okullarda çalışan öğretmenlerden toplanmıştır. Araştırmaya 12'si kadın 18'i erkek olmak üzere toplam 30 öğretmen katılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Veriler

Cinsiyet	F	%
Kadın	12	40.0
Erkek	18	60.0
Branş		
Sınıf Öğretmeni	17	53.3
Diğer	13	46.7
Okul Türü		
İlkokul	14	43.3
Ortaokul	16	56.7

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. 3 bölümden oluşan görüşme formunun ; birinci bölümde katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler, ikinci bölümünde mülteci öğrencilerin özelliklerine (göç nedenleri, ailelerinin ekonomik durumları, ailelerinin ilgi düzeyleri, Türkçeyi kullanma düzeyi) ilişkin sorular, üçüncü bölümünde ise öğrenme-öğretme süreçlerinde mülteci öğrencilerle yaşanan sorunlara ve çözümlere ilişkin sorular yer almaktadır. Alan-yazın taraması yapıldıktan sonra sorular hazırlanmış ve alanında uzman iki akademisyenin görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan alınan dönütlere göre sorular yeniden düzenlenmiştir.

4.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi kullanılmıştır. *Nitel araştırmanın ayırt edici özelliği araştırmacının katılımcıları gözlemleyerek mülakatlar ve odak grup protokolleri gibi araçlarla doğrudan açık uçlu sorular sorarak veya anketleri kullanarak verileri toplamasıdır (Creswell, 2017).*

5. BULGULAR

Tablo 2. Mültecilerin Göç Nedenleri

Göç nedenleri	F	%
Savaş	26	63
Ekonomik sıkıntılar	12	29
Siyasi Sorunlar(Baskıcı Yönetim, Adaletsizlik)	3	8

Tablo 2’de mülteci öğrencilerin göç nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri analiz edilmiştir. Göç nedeni olarak en fazla %63 ile savaş unsuru görülmektedir.

Tablo 3. Mülteci öğrencilerin ekonomik durumları

Mülteci öğrencilerin ekonomik durumları	F	%
Kötü düzeyde	25	86
Orta düzeyde	4	14
İyi düzeyde	0	0

Tablo 3’te mülteci öğrencilerin ekonomik durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri analiz edilmiştir. Öğrencilerin %86 gibi çok büyük bir bölümünün ekonomik durumunun kötü düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Ailelerinin İlgî Düzeyleri

Ailelerin ilgi düzeyi	F	%
İlgilenmiyorlar	13	48
Yeterli düzeyde ilgilenmiyorlar	7	26
İlgileniyorlar	7	26

Tablo 4’te mülteci öğrencilerin ailelerinin ilgi düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri analiz edilmiştir. Öğretmenlerimizin hemen hemen yarısı ailelerin ilgisinin hiç olmadığını, %26’sı ailelerin ilgisinin yeterli düzeyde olmadığını, kalan %26’sı da ailelerin ilgilendiğini belirttiği görülmektedir.

Tablo 5. Mülteci öğrencilerin Türkçeyi kullanma düzeyi

Mülteci öğrencilerin Türkçeyi kullanma düzeyi	F	%
İyi düzeyde	9	31
Orta düzeyde (konuşma, dinleme, okuma ve yazmada problemler yaşıyor)	13	45
Kötü düzeyde (hiç bilmiyor)	7	24

Tablo 5’te mülteci öğrencilerin Türkçeyi kullanma düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri analiz edilmiştir. Öğretmenlerin %31’ine göre öğrenciler Türkçeyi iyi düzeyde kullanabilmektedir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğuna göre (%45) ise öğrencilerin konuşma, dinleme, okuma ve yazma konusunda sıkıntıları bulunmaktadır. Öğretmenlerin %24’üne göre ise öğrenciler Türkçeyi hiç bilmemektedir.

Tablo 6. Mülteci Öğrencilerin Türkiye’ye Uyum Durumları

Mülteci öğrencilerin uyumları	F	%
Uyum sorunu yaşanmıyor	11	46
Zaman zaman uyum sorunu yaşıyor	6	25
Uyum sorunu yaşıyor	7	29

Tablo 6’da mülteci öğrencilerin diğer öğrencilerle olan uyumlarına dair öğretmen görüşleri analiz edilmiştir. Öğretmenlerin %46’sı uyum sorunu yaşanmadığını, %25’i zaman zaman uyum sorunu yaşadığını, %29’i ise uyum sorunu yaşadığını beyan etmiştir.

Tablo 7. Okulda Yaşanan Sorunlar

Sorunlar	F	%
Disiplini bozacak davranışlar	3	6
Ders araç-gereçlerinin eksikliği	3	6
Ailenin destek vermemesi	3	6
İletişim sorunu	11	23
Uyum sorunu	9	19
Öğrencinin psikolojik sorunlar yaşaması	2	4
Dile bağlı öğrenme sorunu	13	28
Ekonomik sorunlar	4	8

Tablo 7’de öğretmenlerin mülteci öğrencilerle yaşanan sorunlar hakkındaki görüşleri analiz edilmiştir. Öğretmenlerin %28’i öğrencilerin dile bağlı öğrenme sorunları yaşadığı, buna paralel olarak öğretmenlerin %23’ü ise öğrencilerin iletişim sorunu yaşadığı, %19’luk bir kısmı ise öğrencilerin uyum sorunu yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 8. Katılımcı öğretmenlerin kullandıkları yöntemler

Öğretmenlerin kullandıkları yöntemler	F	%
Öğrencilere yabancı olmadıklarını hissettirmek	3	9
Yakın ilgi göstermek	15	43
Hatalarını görmezden gelmek	1	3
Aile ile iletişim içinde olmak	2	6
Grup çalışmalarına katılmalarını sağlamak	1	3
Görevler vermek	2	6
Görsellerden faydalanma	2	6
Diğer öğrencilerle kaynaştırmak	5	15
Ayrı bir çalışma ortamı hazırlamak	1	3
Pozitif ayrımcılık yapmak	2	6

Tablo 8’de öğretmenlerin sorunları çözmek için kullandıkları yöntemler analiz edilmiştir. Öğretmenlerin %43’ünün yakın ilgi göstermekte, %15’inin ise diğer öğrencilerle kaynaştırmakta olduğu görülmüştür.

Tablo 9. Öğretmenlerin Çözüm Önerileri

Çözüm Önerisi	F	%
Erken okula başlamaları sağlanmalı	2	6
Arapça öğretmenlerinden destek alınması	1	3
Ailenin katılımı sağlanmalı	7	22
Ayrı bir okul oluşturmak	4	13
Ayrı bir sınıf oluşturmak	2	6
Okuma yazma bilmeyenlerin eğitime birinci sınıftan başlatılması	2	6
Okula başlamadan dil eğitimi verilmeli	8	25
Diğer öğrencilerin nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitim verilmelidir	1	3
Öğrencilerin seviyelerine göre sınıfları belirlenmeli	1	3
Özel eğitim almaları	4	13

Tablo 9’da öğretmenlerin mülteci öğrencilerle yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri analiz edilmiştir. Öğretmenlerin %25’i okula başlamadan dil eğitimi verilmesi, %22’si ailenin eğitim öğretim sürecine katılımının sağlanması, %13’ü ayrı bir okul oluşturulması, %13’ü ise mülteci öğrencilerin özel eğitim almalarının gerektiği konusunda görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 10. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu

Hizmet içi eğitim	F	%
Almış	11	39
Almamış	18	61

Tablo 10’da öğretmenlerin mülteci öğrencilerin eğitimi hakkında herhangi bir hizmet içi eğitim alıp almadıkları analiz edilmiştir. Öğretmenlerin %39’u hizmet içi eğitim aldığını belirtirken, %61’i ise böyle bir eğitim almadıklarını belirtmiştir.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Mülteci öğrenci okutan öğretmenlerin Sivas ili ölçeğinde yaşadıkları eğitim süreci ile ilgili sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymaya çalıştığımız bu çalışmada karşılaşılan en temel sorunların dil problemi, kültürel uyum problemleri ve öğretmenlere yönelik eğitim çalışmalarındaki yetersizlik olduğu göze çarpmaktadır.

Uyum, aile içi, dil, ruhsal ve özellikle eğitim sorunu mülteci çocukların yaşadıkları en önemli sorunlardır. Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinin 26. Maddesine göre herkesin eğitim görmeye hakkı vardır. Buna göre farklı dil ve kültürden gelen mültecilerin, sığındıkları ülkelerde, eşit olarak eğitim almaya hakları olsa bile, farklı dil, kültür ve eğitim sistemleriyle karşılaşmaları önemli bir uyum sorunuyla beraber gelmektedir. Mülteciler, buldukları ülkeyle geldikleri ülkelerin eğitim sistemindeki farklılıklardan dolayı da diploma denkliği ile ilgili problemler yaşamaktadırlar (Öztürk, 2018). Bunu destekler nitelikteki Tablo 7’de mülteci öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorunun dil bilmediklerinden ötürü oluşan öğrenme sorunu olduğu görülmektedir. Yapılan araştırma sayesinde, mülteci öğrencilerin ani toplum değişiminden dolayı yüksek oranda dil sıkıntısı ve kültürel uyum sıkıntısı yaşadıkları ve bu durumun öğretmenleri zor durumda bıraktığı saptanmıştır. Öğretmenlerle yapılan mülakatlarda öğretmenler sınıf içinde mülteci öğrencilerle özel olarak ilgilendikleri için diğer öğrencilerin mağdur olduğunu belirtmişlerdir. Bu sebepten ötürü Tablo 9’a göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu öğrencilerin okula başlamadan önce kısa bir dil eğitiminden geçirilmelerini önermişlerdir. Diğer büyük bir çoğunluğu öğrencilerin örgün eğitime artı olarak ayrıca bir özel eğitim almalarını önerirken başka bir çoğunluğu da öğrencilerin eğitim göreceği ayrı bir okul oluşturulması fikrini ortaya atmıştır. Bu bağlamda bu fikir mülteci öğrencilerin topluma entegre edilmesinin önünde bir engeldir. Çünkü eğer bir ildeki tüm mülteci öğrenciler öğrenci kontenjanını sadece mülteci öğrencilerin oluşturduğu bir okula toplanırsa bu öğrenciler toplumdaki izole bir şekilde yetişecekleri için uyum sıkıntıları katlanarak artar ve bu sıkıntılar ülkemizin karşısına oldukça büyük bir sorun olarak çıkabilir.

Öte yandan, Tablo 4’e göre mülteci öğrencilerin ailelerinin ilgilenme düzeylerinin zayıf olduğu görülmüştür. Öğretmenlerden bazılarının ve benim fikrime göre bunun sebebi aile bireylerinin yaşamsal ihtiyaçlarının yeterli düzeyde sağlanamamasından ötürü eğitime öncelik verememeleri olduğu düşünülmektedir. Bu durum öğretmenlerin, mülteci öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde karşılarına çıkan oldukça büyük bir zorluk olmakla birlikte dolaylı yoldan diğer öğrencilerin de devletin eğitim imkânlarından yeterli düzeyde faydalanamamalarıyla sonuçlanır.

Diğer bir açıdan Tablo 2’de de görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir çoğunluğu aileleriyle birlikte ülkelerindeki savaş ve bunun beraberinde getirdiği yaşam kaygısı sebebiyle göç etmişlerdir. Bu durum psikolojik sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Öğretmenlerin karşısına çıkan bir diğer problem de bu psikolojik durum olarak gözükmektedir. Bu da tüm mülteci yaşamına yansarak sosyolojik bir hal alabilmektedir.

Bu veriler ışığında en önemli sorunlardan birisi de Tablo 10'da karşımıza çıkan öğretmenlerin hizmet içi eğitim eksiklikleridir.

7. ÖNERİLER

Mülteci öğrencilere eğitim veren öğretmenlere daha kapsamlı ve yaygın hizmet içi eğitim verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, üniversitelerin de konu dâhilinde öğretmenler için eğitici seminer programları düzenlemeleri sorunların ortadan kalkmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Mülteci öğrencilere seviye tespit sınavı uygulanması ile eğitimlerine, bilgi düzeylerine daha uygun olan eğitim basamaklarından başlatılması sayesinde daha doğru bir eğitim ve öğretim yapılabilir.

Sığınmacı öğrencilerin yaşadığı en büyük sorunlardan biri olan toplumsal adaptasyon süreci, eğitimlerle hızlandırılabilir. Bunun sonucunda okul ve diğer sosyal alanlarda uyum sorunu yaşama olasılıkları azalabilir.

Sadece mülteci öğrencilere değil, diğer öğrencilere de bu konu hakkında davranışsal eğitimler verilebilir. Bu eğitim teşvik edici, ödülle dayalı bir eğitim ya da konferansa dayalı olabilir. Bunun adaptasyon sorununu biraz olsun azaltacağı düşünülmektedir.

Üniversitelerin sadece öğretmenlere yönelik değil, tüm topluma açık bir şekilde konferanslar düzenleyip toplumu bilinçlendirmesi beklenmektedir. Böylelikle toplum mültecilere daha duyarlı olup yardımcı olabilir.

Mülteci öğrencilerin Türkiye'deki eğitim hayatlarına başlarken ilk olarak Türkçe öğretilerek sürece dâhil edilmelerinin, dil problemini de büyük oranda ortadan kaldıracığı düşünülmektedir. Bunun yanında eğitim alan çocukların ailelerinin süreçle ilgili eğitim ve bilgilendirme programlarına tabi tutulmaları eğitimin en önemli sacayaklarından olan veli unsurunu da sorunsuz bir şekilde sürece katmaya yardımcı olabilir. Ayrıca, mülteci öğrencilere psikolojik destek olabilmek adına rehabilitasyon merkezleri ve okul rehber öğretmenleri de süreçte aktif rol oynamaları sağlanabilir.

Sivas ili özelindeki bu çalışma akademik çevrelerce çok daha kapsamlı bir şekilde Türkiye geneline yayılarak ele alınabilir. Böylelikle çok daha üst düzey veriler elde edilebilir ve çözüm alternatifleri artırılabilir. Bunun da, ileride toplum hayatımızda bizden birileri olarak hayatlarını devam ettirme olasılıkları olan bu insanların, bilinçli ve hızlı bir şekilde toplumumuza uyum sağlamalarını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Aksoy, Z., (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* Cilt:5 Sayı:20, s.292-303

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(2019).,<https://www.unhcr.org/tr>.,Erişim tarihi:20.12.2019

Büyüköztürk. Ş. Çakmak. E. K. Akgün. Ö. E. Karadeniz. Ş. ve Demirel. F. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Creswell, J. W., (2017). Karma yöntem araştırmalarına giriş. *Pegem Akademi, 1. Baskı, Ankara*,

Cenevre Sözleşmesi(1951).,<http://www.multeci.org.tr>., Erişim tarihi:18.09.2019

Erdem, C., (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğrenimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi* Cilt:1, Sayı:1, 2017, s.26-42

Ergüven, N. S., Özturanlı B., (2013). Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Cilt:62 Sayı:4 s.1007-1061

Kağnıcı, D. Y., (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online* Cilt:16 Sayı:4 s.1768-1776

Okçu, D., (2007). Eğitim hakkı ve tarihsel gelişimi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt:4 Sayı:1 s.45-59

Öztürk, F., (2018). Mülteci öğrencilere sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International, Cilt:8 Sayı:1 s.52-79*

Tunç, A. Ş., (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi* Cilt:2 Sayı:2, s.29-63

Türkiye Göç İdaresi(2018).,<http://www.goc.gov.tr>., Erişim tarihi:19.11.2019

UNICEF(2018).,<https://www.unicef.org/turkey>., Erişim tarihi:20.10.2019

Ünal, S.,(2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Cilt:6 Sayı:3, s.65-89*

Yavuz, Ö., Mızrak, S., (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi Cilt:3 Sayı:2 s.175-199*

Yıldırım, A. , Şimşek, H., (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Seçkin Yayınları. 11.Baskı., Ankara*

Yıldız, K., Ünlü, Ü., Sezer, M., (2014). Mülteci- sığınmacı cinnetleri ve toplum "her insanın huzur içinde, kendi evinde, sevdiği insanların içinde ve vatanında ölme hakkı vardır!". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi s.42-50*